

נחיר של נייר

אלוהים עצר שוב באבולי * הקיטש והכישלון

של אהרון מגד * הצללים של פטריק מודיאנו * המיסטיקה

הגנובה והמתוקה * אינטלקטואל בנוסח הזמן הישן

שיחזור

הרעידה

תיזכורת בת כמה שורות, בסקירת ה' ספרים של ניו יורק טיימס, במדור סיו' מות, תחת הכותרת "שוב, אבולי". רעיי דת'האדמה שזעזעה את דרום-אסיה, שבה והשפה את פיסת העולם-השלישי השוכנת בלב אירופה. אחת העיירות ש' גהרסו עד יסוד ברעידת האדמה היתה העיירה אבולי.

קוראי הספרות היפה זוכרים את העיירי אבולי מסיפורו של ה"ר קארלו לוי אלוהים עצר באבולי, שנקרא משום מה בגרסתו העברית, "ארץ שכוחת-אל". המחבר קארלו לוי, יהודי איטלקי, סופר, פובליציסט וקומוניסט, הוגלה בימי שילטונו של מוסוליני לאבולי, שאותה הוא מגדיר בסיפורו כך: "אינן אנו נחש' כים כבני-אדם, אלא אף ככהמות, כבה' מותי-משא, אף אף פחותים מבהמות, סתם חיות-מכר, אלה, על כל פנים, חיות אם כמות ואם כרע, אם כמלאכי-עליון ואם כרוחות-דעות, בעולם משלהן, ואילו אנו אנוסים לכף ראשו לפני עולם הנצרים אשר מעבר לאופק, לשאת את עולו ולעמוד בפני יתרוננו... ישו עמד מלכת באבולי, מקום שם יניחו הדרך ומכילת-הכרזת את חוף סאלרנו ופנו אל שפחי השממה של לוקניה. ישו מעולם לא הרחיק עד הלום, וכמהו אף לא

או אורח הסרי-הכנה. תקופות השנה יפסחו-יעברו כיום הזה על פני עמל-הפרך של האכירים, ממש כאשר עברו שלושת אלפי שנים לפני הספירה; שום כשירה, לא מאנוש ולא מאלוה, לא בקעה אל עיני קשה-העיריפה. משפה אחרת נדבר, וכאן לשתנו לשון בלתי מובנת היא. גדולי התיירים לא יצאו מגדר עולמם שלהם; כף גרלם דרכה בשכילי נפשם שלהם, שבילי השוב והרע, המוסר וה' כפרה, אך ארץ-צללים זו, אשר לא תרע טאט, אף לא כפרת טאט, אשר בה הרע אינו מגדר המוסר, אלא אף הסבל הכרוך לעולם כדברי העולם הזה, נשארה שכוחת אל יאדם..."

בלשון זו תיאר לפני 35 שנה קארלו לוי את אותה פלאנטה של דרום-אסיה, ארץ שסמליה הם הפיגור הכלכלי, האבי טלה, ההגירה, המאפיה, ארץ אליה הובא לוי כגולה פוליטי. והרעידה שבא מתוך בטן האדמה, בארץ שכוחת-אל, שהסבל הפך לסימלה המסחרי, שבה והזכירה את הסופר היהודי, הקומוניסט והנאיבי ששאף לשנות עולם ומלואו.

קריאה חזרת בסיפורו של קארלו לוי תחשוף לעין הקורא רק את קצה קצהו של קרחון הסבל. שרעידת האדמה כמו עוררה את קצות עצביו ואת כאבו. הכאב האיטלקי והעולמי הזה, בנוסח קארלו לוי, הוא הספרות בפשטותה ובהתגלמותה.

מקור

הונאה

לזוג ישראלי בשנת שבתון בארצות-הברית נודע שבנם, שנשאר בארץ, נעדר. בני הזוג ששכלו כבר את כורסם מההרים לשוב. האב, שהוא פרופסור לפסיקה, יוצא למסע בעיקבות בנו האבוד, והושף בכך את החד-מימדיות של המחבר. זה סיפור המיסגרת של סיפורו העונתי של אהרון מגד בסע באב."

הרומן-תורן של אהרון מגד אינו עולה באיכותו על קודמיו. הוא מתמשך ברדי' דותו על אותם מישורים שמגד מרדד בהם את האותיות מזה שנות דור, בעיקר בספריו האחרונים: העטלף, היינץ ובנו והרוח הרעה, עשהאל והחיים הקצרים. אלה משמשים עדות חותכת לכוחת-המתמ' דה חסרת-קידים בספרות העברית של פיגורת עבר, שאין לה לומר, ולמרות זאת היא עושה פיתולים עקשניים כדי להיותר על מפת הספרות.

מיגרעתו העיקרית של הספר היא ב' שיעמום שהוא משרה על קוראיו ובסמי לים הלאומיים שהמחבר מרעיף ביגות לשורות. כמו היה מחזיק תעשיה קטנה של סמלים מסוג זה. מעלות אלה מרצף מגדי בניסוחים עבריים כמו: "ביקור הזה", "הללה הלוהב", "הצנינות" ושאר מילים היוצרות את הלשון המדנית, שכל קשר בינה לעברית בת זמננו מיקרי בהחלט.

מגד, שקרא מן הסתם בספרי-מחקר על ספרות, שעל הסופר המודרני לנהל תשבצים למען קוראיו, פותח בעמ' 9 בתשבץ מגדי במסע באב. הוא מספר על גיבורו דניאל לוי, שקנה כשרה-התעופה את הספר וי של המחבר האמרי-קאי תומאס פינצ'וק והוא מעיר, כמו לתומו: "ראה שהגיע רק עד עמוד 13,

* אהרון מגד — מסע באב; הספריה לעם; הוצאת עם עובד; 200 עמודים (כריכה רכה).

לאחר כל השעות הארוכות, בספר שקיווה לסיימו תוך כדי המסע, ושתחילתו היה כה קסם רב לגילוי, מעין המחשה אמני-תית-פנטסטית לכמה מספרותיו על מהות הזמן... ואם הקורא, המקומי והפרמי-טיבי, רוצה לתקור ולגלות מהן אותן "סברות על מהות הזמן" של לוי, הרי שבתחתית עמ' 13 בסיפורו של פינצ'וק הנ"ל יגלה שכתוב: "מפקדו היה אחד דה קוהנה, ברזילאי שרצה לצאת ולר' להם בערבים בישראל..." באמת, סברות מרתקות על מהות הזמן. וחזן מזה, איווולת היא לחשוב שניתן לסיים ספר כוי בסיסה מארצות-הברית לישראל.

אין ספק שאהרון מגד הפך נכת ספרותי ביום בו נתקל לראשונה ביצירה מאת

אהרון מגד
קטלוג של שיעמום

המחבר היהודי אמריקאי סיל בלו. הוא ממחיש את נכותו זאת מאז ועד למסע באב. אלא שמסעותיו של מגד הם סיני-הטיים, משעממים ונטולי אמינות בהשי' וואה למסעות מורו ורבו סול בלו. ומסי' עות אלה מובאים כמו היו קטלוג של שיעמום, במיון מאוד בלתי אחראי, עם דמויות ונפשות-פועלות חד-מימדיות, כמו חיי הנישואין של דניאל לוי, שהינם בבחינת לקט משומש של שטר-כתובה דהוי.

קטעים מספרים מקצועיים של מדע הפסיקה, אותם מגיש מגד בתיפורת לאורך הספר, אינם משכנעים. ספק אם היה בכוחם ובאיכות תרגומם כדי לספק למגד משרה כמתרגם בתחום זה. חוסר האמינות בעברית צועק את צעקתו גם בקטעים המקצועיים. כאשר מגד אינו דוחב את אצבעותיו השמנות אל מדע הפסיקה, הוא מנסה להוכיח לכמה מידי' דיו את בקיאותו במפת-הדרכים של אר' צות-הברית. אלא שהבקיאות אינה מוסיפה מעלה כלשהי למסע באב, שהרי הספר הזה אינו "מדריך לישראלי בארצות-הב' רית".

אין אהרון מגד מצליח למחוק את אותן הבלחות של נציג גזע-אדונים, החושב את המדינה לנחלתו הפרטית. בעיקר כאשר מדובר בניסוחים כמו: "תראה, עתה, מבחינה מעשית אין בעיה. אני זדבר, כבר מחר, עם הפסיכולוג הראשי של הצבא, ידחו לו את הגיוס להצי' שנה... ביחוד כהתחשב עם... דיבור מופש המציג מיני-מדינה שבה כולם חברים של כולם, וכתובתו של "הפסי-

כולוג הראשי של הצבא" ידועה לכל. ואז ניגשים אליו ומסדרים שיגיוסו את ילדיהם לגלי צה"ל או לבחנה או לי' במחנה נח"ל, כדי שלא יהיו בסכנה כלשהי, ונצח הספרות הפלמ'חית ישמור על עצמו.

יש הרגשה מכאיבה מעט, שאהרון מגד, בסיפור זה, לא כיוון כלל לקוראים ישראליים החיים בארץ, אלא לישראלים החיים בארצות-הברית. וזו כנראה הסיבה לעומס המייגע של מישפטים וציטוטים המרצפים את הספר באנגלית צפופה. במסע באב מתנהל מסע תת-הכרתי המספר על גורלו של סופר מודק, שאיבד את המגע עם החיים האמיתיים, עם הל' שון ועם האנשים. הוא מתחנף לקוראים הצעירים של שלהי שנות ה-70 בציטוטים מתוך בוב דילאן, שהיה נכס תרבותי בסוף שנות ה-60. כשמגד ציטט עדיין את סטאלין.

בפרקים שבהם מנסה מגד לשבץ ערכים אנושיים, בינלאומיים, הוא מעמיס על הקורא את הירשימה וזורה מעט אבקת שואה, כמו: "כשנכנסו הגרמנים לקרא' קיב וכלאי את יהודי העיר בגיטו, גויס' ה'א, אז כן שמונה-עשרה, לפלוגת עבודה שחותה יוצאת לעבוד במחצבה בוקר' בוקר וחזרה בערב..." קטע מרגש, הע' שוי להעניק לחסע באב את פרט השור' אנוס ע"ש אדני ויזל.

התופעה ששמה חסע באב מסיימת בקביעות: "ועין שנפל אפשר שיקום, וכר שנשבר על המכוע אפשר שיהיה לשלם, והאבן השיב כן הכור, ועצם תקרב על עצב, והרחק תכוא, וכל הנשמה — כי לא ברעש אדוני. לא באש."

תרגום

הנוגה

פטריק מודיאנו הוא מהתופעות המ' אפיינות את המגמה ששלטה בספרות ה' צרפתית הצעירה במהלך שנות ה-70. ספי' ריו שראו אור בתירגום לעברית הם רחוב החנויות האפלות, שדרות הטבעת וככר האטואל. הם מאפיינים את התגבר' שותו של הזרם היהודי המיוחד בספרות זו. גם התסריט לסרט של לואי מאל, לאקומב לוטיין, מעיד על נוסחו המיוחד והמיתוכני של פאטריק מודיאנו.

סיגנונו של מודיאנו בולט ברציפות שבה מוליד הגיבור את העלייה בגוף-ראשו, בנוסח משחרר, כאילו איזה די' בוק דוחף אותו להתבטא. הזמן של מודיאנו מדגל בין עבר להווה, והשואה שבה וחוזרת, כמו אינה מרפה מעולמו של המחבר ומעולמם של גיבוריו.

ספר אחר של מודיאנו שראה אור בעברית החודש הוא וילה נוגה. סיפור העלייה מתרחש על הגדה הצרפתית של אגס ג'נבה, כאשר נפשו של הגיבור, המספר הצעיר, מתמודדת עם אימי ופח' די השואה, על רקע השלווה הנישראלית של שווייץ. בדומה לעבודות קודמות שלו, הרי שהמעברים המאוד מהירים מן העבר אל ההווה, יוצרים את המתח היצירתי.

וילה נוגה מהולה בקסם כתיבה. הגיי' בוריהמספר דומה ומקביל לדמויות התלור' שות של ספרות פוסט-ההשכלה העברית.

* פטריק מודיאנו — וילה נוגה; ה' צאת זמורה ביתן מודן; 140 עמודים (כריכה רכה).

ארץ שכוחת-אל
ציור העטיפה: אודרי ברגנר

הזמן, אף לא הנפש ביחודה, אף לא התיקוה, אף לא יחס חסביבה למסוכב, אף לא התבונה וההיסטוריה. ישו מעולם לא הגיע עד הלום, כאשר מעולם לא הגיעו הרומים, שנפתקו ברצבת חילות' מרשור באימפריאיות, בלא לחזור אל תוך ההרים והיערות, גם לא היוונים, אשר עלו כסורחים אצל מפרץ טאראנטו. איש מחלוצי תרבות המערב לא הכי' עמו הנה את כחינת הזמן ואת האלהת' המדינה אשר לו, אי אותה פעלתנות' לכלי-השך הניתנה מעצם עצמה. איש לא בא לארץ זו אלא כחינת איב, כובש,